

Kritik mot att ett beslag ägt rum hos en advokat samt uttalanden om ett beslut att inleda förundersökning för skyddande av brottsling

Beslutet i korthet: I en anmälan uppgavs att en advokat, som var förordnad som offentlig försvarare för en häktad person, hade förmåtts att mot sin vilja överlämna sin klients mobiltelefon till polis varefter en åklagare beslutade att ta telefonen i beslag. Av utredningen framgick att en förundersökning rörande skyddande av brottsling hade inletts mot advokaten efter beslaget. Jag beslutade att inleda förundersökning om tjänstefel. Sedan ett flertal förhör hållits lades förundersökningen ned eftersom jag inte kunde styrka att åklagarens beslagsbeslut föregicks av en tvångsåtgärd och då det inte heller var möjligt att till fullo klarlägga omständigheterna i samband med att förundersökning inleddes mot advokaten. Jag är emellertid mycket kritisk mot åklagaren för att hon agerade på ett sådant sätt att advokaten uppfattade sig vara utsatt för en tvångsåtgärd. Vidare riktar jag allvarlig kritik mot en annan åklagares bristfälliga dokumentation i ärendet om skyddande av brottsling.

Anmälan

Advokaten AA begärde i en anmälan att JO skulle granska bl.a. kammaråklagaren BB vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Örebro, agerande gentemot honom i hans egenskap av offentlig försvarare för en person som var misstänkt för våldtäkt. AA uppgav följande.

Han förordnades som offentlig försvarare för CC den 9 november 2009. När han träffade sin klient samma dag i arresten framkom att CC:s mobiltelefon, som förvarades av dennes son, kunde vara av intresse i utredningen såsom bevisning för CC:s oskuld. CC häktades den 11 november och ålades restriktioner. Senare samma dag kontaktade AA CC:s son och bad denne att överlämna mobiltelefonen till honom för genomgång av dess innehåll. Han fick mobiltelefonen påföljande dag.

Den 16 november kontaktades han av polisens utredare i förundersökningen om våldtäkt som uppgav att innehållet i CC:s mobiltelefon kunde vara av intresse för polisen och att CC hade berättat att telefonen fanns hos AA. Han bekräftade att han hade telefonen och förklarade att han önskade diskutera telefonens innehåll med sin klient innan den överlämnades till polisen. Samtalet avslutades med att AA och utredaren kom överens om att eventuellt talas vid senare under dagen. På grund av

gällande regler om god advokatsed ansåg han sig förhindrad att överlämna telefonen till polisen utan att först samråda med sin klient och få dennes samtycke.

Senare samma dag begav sig AA till häktet för att träffa CC. Hans avsikt var att lämna telefonen till häktesvakten och att efter besöket, för det fall CC samtyckte därtill, överlämna telefonen till polisen. På vägen till häktet stoppades han emellertid av BB och två polismän som uppenbarligen hade väntat på honom och som krävde att få telefonen. AA uppfattade att det inte kunde vara fråga om annat än husrannsakan och beslag från polisens sida, varför han överlämnade telefonen.

BB anförde den 23 november i en framställan till Örebro tingsrätt att det enligt hennes uppfattning var olämpligt att AA kvarstod som försvarare för CC med hänsyn till att det pågick en utredning om hans agerande i samband med uppdraget som offentlig försvarare. Tingsrätten återkallade därefter hans förordnande som offentlig försvarare. I beslutet angavs bl.a. att det var upplyst att han var misstänkt för brott som hade att göra med hans uppdrag som offentlig försvarare i målet och att ärendet hade överlämnats till Riksenheten för polismål för vidare handläggning. Beslutet fastställdes av Göta hovrätt, som däremot senare undanröjde ett annat beslut av tingsrätten att avvisa honom som ombud för CC i målet om våldtäkt.

Utredning

Handlingar i bl.a. Åklagarmyndighetens ärenden AM-181398-09 och AM-191645-09 samt Polismyndighetens i Örebro län ärende K35910-09 och Polismyndighetens i Västmanlands län ärende K36216-09 begärdes in. Följande framkom.

Av beslagsprotokoll framgick att CC:s mobiltelefon den 16 november 2009 togs i beslag i förundersökningen om våldtäkt enligt beslut av BB, som även verkställde beslaget tillsammans med två polismän. I protokollet noterades angående telefonen: ”Hade överlämnats av mt son till mt advokat AA. AA hade med sig telefonen till polishuset med avsikt att gå igenom det som fanns i telefonen med sin klient, detta trots att mt har restriktioner.”

I en promemoria, upprättad av en av de polismän som verkställde beslaget, angavs bl.a. följande. Då AA anlände till polishuset för att besöka sin klient på häktet möttes han i receptionen av två polismän och BB, varefter han ledsagades till ett förhörssrum i arrestavdelningen. En av polismännen förklarade för AA att det hade framkommit uppgifter om att CC:s mobiltelefon fanns i AA:s besittning och att telefonen skulle tas i beslag. AA öppnade då omedelbart sin väska och tog fram en telefon vilken han lade på bordet framför sig.

Enligt den polisanmälan som upprättades mot AA av polisinspektören DD vid Polismyndigheten i Örebro län den 23 november bestod det ifrågavarande brottet, som rubricerades som skyddande av brottsling under tiden den 11–16 november, av att AA, genom att undanhålla polisen bevismaterial, hade försvårat utredningen och gett sin klient möjlighet att anpassa sin bevisning efter det som fanns i klientens

mobiltelefon. I anmälan angavs att BB samma dag hade fattat beslut om att AA var skäligen misstänkt.

Vidare fanns i ärendet noteringar om att beslut att inleda förundersökning hade fattats vid tre skilda tillfällen och av tre olika personer. Det senaste beslutet fattades av tf. chefsåklagaren EE vid Åklagarmyndigheten, Riksenheten för polismål, den 30 november. Den 12 januari lade han ned förundersökningen i ärendet. Som motivering för nedläggningsbeslutet angavs: ”Det saknas numera anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats.”

Förundersökning och vidare utredning

På grund av vad som kommit fram fann chefsJO Melin anledning att anta att tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken hade begåtts och beslutade därför att inleda förundersökning rörande sådant brott.

Under förundersökningen hölls inledningsvis förhör med AA och ett flertal personer som på ett eller annat sätt varit involverade i beslaget av mobiltelefonen och i ärendet rörande skyddande av brottsling.

Förhör hölls därefter med BB, som underrättades om misstanke om tjänstefel enligt följande gärningspåstående.

Kammaråklagaren BB var förundersökningsledare i Åklagarmyndighetens, åklagarkammaren i Örebro, ärende AM-181398-09 angående våldtäkt. Advokaten AA var förordnad som offentlig försvarare för CC, som häktades av Örebro tingsrätt den 11 november 2009 varvid åklagaren gavs tillstånd att ålägga den häktade restriktioner. Dagen därpå överlämnade CC:s son sin fars mobiltelefon till AA. Vid ett telefonsamtal den 16 november med en utredningsman hos polisen förklarade AA att han avsåg att med CC diskutera innehållet i sms-meddelanden som skickats kring tidpunkten för det anmälda brottet men att han därefter var villig att överlämna telefonen till polisen. När AA senare samma dag skulle besöka sin klient på häktet möttes han av BB och två polismän. Under omständigheter som innebar att AA mot sin vilja förmåddes att lämna ifrån sig mobiltelefonen kom denna i polisens besittning. BB beslutade då att ta mobiltelefonen i beslag i våldtäktsärendet med motiveringen att den hade betydelse för utredning om brott.

De meddelanden som mobiltelefonen innehöll hade anförtrotts AA för fullgörande av hans uppdrag som offentlig försvarare för CC. Dessa omfattades därför av det beslagsförbud som följer av bestämmelserna i 27 kap. 2 § första punkten och 36 kap. 5 § rättegångsbalken. Lagliga förutsättningar att ta mobiltelefonen i beslag på det sätt som skedde förelåg således inte. BB har – genom att besluta om beslag av mobiltelefonen, som inte frivilligt överlämnats av AA till polisen – uppsåtligt eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gäller för uppgiften som åklagare.

Gärningen är inte att anse som ringa.

BB förnekade brott. [---]

Ytterligare ett förhör hölls efter vilket chefsJO Melin inte längre fann anledning att fullfölja förundersökningen, varför han lade ned densamma.

BB bereddes tillfälle att komplettera de upplysningar hon lämnade vid förhöret. Hon kom in med ett yttrande. [– – –]

Åklagarmyndigheten anmodades att redovisa sin bedömning av den fråga om beslag av mobiltelefon som aktualiserats. Myndigheten skulle därvid särskilt yttra sig dels över BB handlande i samband med att telefonen togs i beslag, dels över vad BB anfört om sina möjligheter att under rådande omständigheter fatta beslut om tvångsåtgärder gentemot AA för att verkställa beslag av telefonen. Åklagarmyndigheten anmodades vidare att lämna upplysningar om handläggningen av ärendet om skyddande av brottsling. Av upplysningarna skulle särskilt framgå när och av vem beslut om att inleda förundersökning fattades samt vilka överväganden som gjordes inför detta beslut. Myndigheten skulle även redovisa sin bedömning av det som kommit fram i fråga om handläggningen av detta ärende. Åklagarmyndigheten (vice riksåklagaren FF) kom in med ett yttrande [– – –] till vilket hade fogats upplysningar från chefsåklagaren GG vid åklagarkammaren i Örebro och EE.

I ett beslut den 22 december 2010 anförde *chefsJO Melin* följande.

Rättslig reglering

Av 27 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken, förkortad RB, följer bl.a. att föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott får tas i beslag. I bestämmelsens andra stycke anges att vad som sägs om föremål också – om inte annat är särskilt föreskrivet – gäller om skriftliga handlingar.

Beslag får inte läggas på sådan skriftlig handling vars innehåll kan antas vara sådant att befattningshavare eller annan som avses i 36 kap. 5 § RB inte får höras som vittne därom (27 kap. 2 § 1 RB).

Av 36 kap. 5 § andra stycket framgår att advokater får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning har anförtrotts dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Vidare stadgas i tredje stycket att ett rättegångsombud får höras som vittne om vad som anförtrotts honom eller henne för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Detta gäller oavsett om ombudet är advokat eller inte och omfattar även vad huvudmannen i angivet syfte meddelat ombudet innan denne åtog sig uppdraget (se NJA II 1943 s. 468). Med ombud jämställs biträden och försvarare. Eftersom det krävs att vederbörande ska vara rättegångsombud, biträde eller försvarare behöver anförtroendet ha gjorts med avseende på en kommande eller pågående rättegång (se Fitger, Rättegångsbalken, En kommentar på Internet, 36 kap. 5 § RB). I fråga om andra än försvarare gäller enligt fjärde stycket vissa undantag från förbuden enligt andra och tredje stycket.

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att

söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning av brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken (28 kap. 11 § första stycket RB). Annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas ett sådant föremål som avses i första stycket eller vinnas ett sådant utredningsresultat som där avses (andra stycket). Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig (tredje stycket).

Enligt punkten 6.2.2 i Advokatsamfundets Vägledande regler om god advokatsed får en advokat inte medverka till att bevis undertrycks eller förvanskas. Vidare föreskrivs att en advokat dock inte är skyldig att förete eller åberopa bevis eller lämna uppgift som talar till klientens nackdel, om det inte finns en laglig skyldighet för advokaten att göra detta.

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år (17 kap. 11 § första stycket brottsbalken).

Bedömning

Resultatet av förundersökningen

När ärendet initierades hos JO framkom sammanfattningsvis följande. AA var förordnad till offentlig försvarare för en person som var misstänkt för våldtäkt. BB, som var förundersökningsledare i ärendet, beslutade att ta AA:s klients mobiltelefon i beslag sedan AA fått telefonen överlämnad till sig av klientens son. Vidare upprättades, en kort tid därefter, en polisanmälan i vilken gjordes gällande att AA misstänktes ha gjort sig skyldig till skyddande av brottsling i sitt uppdrag som offentlig försvarare. Förundersökningen har avsett bägge dessa förfaranden.

AA uppgav i sin anmälan hit, och även i det förhör som genomfördes under den förundersökning som jag inledde med anledning av hans uppgifter, att beslaget av telefonen föregicks av att han mot sin vilja förmåddes att överlämna telefonen till polisen.

BB bestred att det utövats något tvång gentemot AA i samband med att han lämnade ifrån sig telefonen.

Efter ett flertal förhör har jag, vid en samlad bedömning, kommit fram till att jag inte kan bevisa att BB beslut om beslag av telefonen föregicks av att AA mot sin vilja förmåddes att överlämna telefonen till polisen. Min utredning har inte heller till fullo kunnat klarlägga omständigheterna i samband att förundersökning inleddes i ärendet rörande skyddande om brottsling. Jag har därför inte ansett mig kunna hävda att någon befattningshavare under min tillsyn har gjort sig skyldig till brott.

Beslaget av mobiltelefon

Som ovan angetts har jag efter vidtagen utredning inte funnit att BB gjort sig skyldig till tjänstefel. Hennes handlande och de invändningar hon framfört föranleder emellertid följande uttalanden.

BB har, som jag har uppfattat henne, uppgett att mobiltelefonen inte omfattades av beslagsförbud eftersom dels det inte vara fråga om en skriftlig handling, dels den inte var anförtrodd AA på det sätt som anges i bestämmelserna om beslagsförbud då det i telefonen inte kunde finnas några meddelanden mellan honom och den misstänkte.

Av t.ex. NJA 1977 s. 403 framgår att förbudet mot beslag enligt 27 kap. 2 § 1 RB inte är begränsat till handlingar som är att betrakta som meddelanden från klienten till advokaten eller i allt fall har upprättats i samband med och föranletts av klientens kontakt med advokaten. I stället omfattar beslagsförbudet i princip varje skriftlig handling som anförtrots en advokat inom ramen för dennes yrkesutövning (se också bl.a. NJA 2010 s. 122).

Reglerna om beslag i 27 kap. RB tar sikte på fysiska föremål. Den särskilda bestämmelsen i 1 § andra stycket tillkom eftersom det vid beslag av handlingar normalt inte är handlingen som sådan, utan den information handlingen innehåller, som är av intresse för brottsutredningen. På samma sätt kan man beträffande en mobiltelefon, som ju i och för sig är ett föremål, säga att det som regel inte är telefonen som sådan utan den information som telefonen innehåller som är av intresse för brottsutredningen. Någon reglering som särskilt tar sikte på information i elektronisk form finns emellertid inte.

Som framgått är beslagsförbudsregeln i 27 kap. 2 § RB enligt sin ordalydelse direkt tillämplig endast på skriftliga handlingar. Jag har i ett tidigare ärende behandlat frågan om beslagsförbudsregelns tillämplighet när det gäller elektroniska handlingar (se JO 2009/10 s. 80). I det ärendet, vilket också Åklagarmyndigheten hänvisat till i sitt remissyttrande, gällde beslaget en brottsmisstänkt persons dator i vilken lagrats bl.a. e-postkorrespondens mellan honom och hans f.d. hustru, se 27 kap. 2 § 2 RB angående beslagsförbud på skriftliga meddelanden mellan närstående. Beslaget gjordes hos den misstänkte, dvs. datorns ägare. I likhet med vad jag uttalade i mitt beslut i det ärendet anser jag att det finns starka skäl att behandla elektroniskt lagrad information på samma sätt som man skulle ha behandlat informationen om den hade återfunnits i en skriftlig handling (se även Justitiekanslerns beslut den 19 december 2007, dnr 6372-07-31 och 6373-07-31). Jag fann således i det tidigare ärendet att i samma mån som korrespondensen mellan de f.d. makarna inte hade fått användas i brottsutredningen om den hade haft skriftlig form fick den inte heller användas i sin elektroniska form. Däremot hade jag i det då aktuella fallet inte några synpunkter på beslutet att ta datorn i beslag. Detta mot bakgrund av att det som var fredat från beslag var endast meddelanden mellan närstående och datorn kunde givetvis innehålla även annat material som inte omfattades av beslagsförbudet. Av praktiska skäl måste man

därför i en sådan situation tillåta att själva bäraren av informationen, t.ex. en dator eller en mobiltelefon, tas i beslag trots att den eventuellt innehåller information på vilken beslagsförbudet är tillämpligt.

I likhet med Åklagarmyndigheten finner jag att de textmeddelanden i form av sms som telefonen innehöll hade anförtrots AA i hans uppdrag som försvarare, varför dessa meddelanden utan tvivel omfattades av beslagsförbudet.

Åklagarmyndigheten har emellertid anfört att beslaget inte endast syftade till att få tillgång till dessa textmeddelanden utan också för att klarlägga när i tiden kommunikationen i form av textmeddelanden och telefonsamtal ägt rum, varför det enligt Åklagarmyndighetens bedömning funnits förutsättningar att ta telefonen i beslag från AA. Åklagarmyndighetens resonemang utgår alltså från att endast de textmeddelanden som telefonen innehöll var skyddade mot beslag men inte den information som därutöver var elektroniskt lagrad i telefonen.

Jag delar inte Åklagarmyndighetens uppfattning i denna del. Det är en sak att, som i JO 2009/10 s. 80, ta en informationsbärare i beslag hos en misstänkt för att utröna om den innehåller information som omfattas av ett beslagsförbud för visst slag av kommunikation. Det är något helt annat att ta själva informationsbäraren i beslag hos en försvarare som anförtrots denna eller, snarare, dess innehåll. I en sådan situation omfattar beslagsförbudet samtlig information som klienten anförtrott sin försvarare. Jag anser alltså att all den information som fanns elektroniskt lagrad i mobiltelefonen, således inte endast textmeddelanden utan även t.ex. uppgifter om när meddelanden och samtal ägt rum, omfattades av beslagsförbudet.

Sammanfattningsvis var således enligt min bedömning mobiltelefonen fredad från beslag i enlighet med bestämmelserna i 27 kap. 2 § 1 RB såvida inte klienten medgav att telefonen överlämnades till polis och åklagare. Av utredningen framgår att något sådant medgivande inte förelåg vid tidpunkten för beslaget.

Det nu sagda innebär i sin tur givetvis att polis och åklagare inte kunde använda sig av tvångsmedel, såsom t.ex. husrannsakan eller kroppsvisitation, för att komma åt telefonen hos AA (jfr NJA 1977 s. 403, JO 1977/78 s. 19, Fitger, Rättegångsbalken, En kommentar på Internet, 28 kap. 1 § RB, och Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 2:a uppl., s. 636).

BB har bestritt att det utövades något tvång gentemot AA i samband med att han överlämnade telefonen till polisen. Som ovan angetts har jag också funnit att jag inte kan bevisa att BB beslut om beslag av telefonen föregicks av att AA mot sin vilja förmåddes att lämna telefonen ifrån sig. AA har emellertid uppgett att han överlämnade telefonen eftersom han *uppfattade* sig vara föremål för en tvångsåtgärd och att han i annat fall inte hade lämnat den ifrån sig.

Beträffande omständigheterna vid telefonens överlämnande och beslaget har av utredningen framkommit att det var BB som initierade mötet med AA i polishusets entré sedan hon av polis informerats om att han hade telefonen och var på väg till sin klient på häktet för att diskutera innehållet i denna. Hon fick före mötet veta att

AA för polisen förklarat att han var villig att överlämna telefonen efter sitt sammanträffande med klienten. Det kan knappast råda något tvivel om att AA var helt oförberedd på mötet med BB och de två polismännen, vilket också synes ha varit åklagarens avsikt. AA ledsagades därefter till ett förhörssrum där han av en av polismännen upplystes om att de kände till att han hade klientens telefon. Jag hyser stor förståelse för att AA under dessa förhållanden blev, som han själv uttryckt det, skärrad. Vad han uppgett om att ordet "husrannsakan" nämndes innan han överlämnade telefonen har i och för sig inte bekräftats av någon av de övriga närvarande personerna. Oavsett om detta begrepp nämndes eller inte anser jag att det är tydligt att AA i den rådande situationen med fog kunnat uppfatta sig vara utsatt för en tvångsåtgärd. BB måste också rimligen ha insett att det i vart fall fanns en risk för att AA uppfattade situationen på detta sätt. Jag är därför mycket kritisk till att BB agerade på ett sådant sätt att AA uppfattade att tvångsmedel kom till användning mot honom.

Beslutet att inleda förundersökning om skyddande av brottsling

Av utredningen i ärendet har framkommit att polisanmälan om skyddande av brottsling upprättades av polisinspektören DD vid Polismyndigheten i Örebro län den 23 november 2009, dvs. en vecka efter beslaget av mobiltelefonen. I anmälan finns en notering om att BB samma dag fattade beslut om att AA var skäligen misstänkt.

DD har vid förhör uppgett att hon och BB, efter att mobiltelefonen hade tagits i beslag, tillsammans diskuterade huruvida AA kunde misstänkas för brott genom sitt agerande med telefonen. Enligt DD kom de gemensamt fram till att AA hade begått brott och att en polisanmälan skulle upprättas. Det begångna brottet bestod i att han hade undanhållit telefonen och den information som fanns i denna. DD har vidare uppgett att hon i polismyndighetens kriminaldiarium (RAR) angav BB som den som fattat beslut om att skäligen misstänke skulle gälla eftersom BB var hennes överordnade. Enligt DD innebar dock denna åtgärd att varken hon eller BB fattade beslut om att inleda förundersökning i ärendet.

BB har å sin sida uppgett att hon diskuterade med polis vilka brottsmisstankar det skulle kunna vara fråga om, men att hon inte var delaktig i upprättandet av polisanmälan eller i ärendets fortsatta handläggning. Enligt BB informerade hon sin chef, GG, som sade åt henne att hon inte skulle ha något med en eventuell polisanmälan att göra. GG, som också hörts under utredningen, har berättat att han fann AA:s agerande anmärkningsvärt och att det är möjligt att han bad polismyndigheten att upprätta en polisanmälan på grund av misstankar om att AA eventuellt kunde ha raderat information i telefonen. Enligt GG inledde han dock inte förundersökning utan överlämnade i stället ärendet till Riksenheten för polismål enligt överenskommelse per telefon med överåklagaren HH.

I de handlingar som inhämtats från polisens och Åklagarmyndighetens akter i ärendet finns, utöver uppgiften om att AA var skäligen misstänkt, noteringar om tre olika beslut att inleda förundersökning. Således finns noterat att beslut härom

fattats dels den 24 november av HH, dels den 28 november av en kriminalinspektör vid Polismyndigheten i Västmanlands län, dit ärendet överfördes från Polismyndigheten i Örebro län, dels den 30 november av EE. Den senare har uppgett att enligt hans uppfattning var förundersökning inte inledd då han fick ärendet och att det således var han som inledde förundersökning genom sitt beslut den 30 november.

Vad som framkommit föranleder mig att göra följande uttalanden.

Förundersökning ska inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats (23 kap. 1 § första stycket RB). Vem som skäligen kan misstänkas för brottet ska utredas under förundersökningen (2 §). Beslut om att någon är skäligen misstänkt för brott fattas således inom ramen för en redan inledd förundersökning.

Under utredningen har framkommit till viss del motstridiga uppgifter om vem eller vilka som initierade upprättandet av den aktuella polisanmälan. Jag har inte funnit det meningsfullt att ytterligare försöka klarlägga omständigheterna kring detta. Med anledning av det som kommit fram finner jag dock skäl att betona vikten av tydlighet i kommunikationen mellan åklagare och polis. Om en åklagare ger polisen i uppdrag att upprätta en brottsanmälan, och det till grund för detta inte föreligger en anmälan eller uppgifter framkomna under ett förhör, måste det normalt anses innebära att åklagaren funnit att det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats och att åklagaren således redan tagit ställning i fråga om inledande av förundersökning. I annat fall bör det rimligen krävas att åklagaren uttryckligen påpekar för polisen att någon prövning i förundersökningsfrågan ännu inte har gjorts. Risker för missförstånd torde annars vara uppenbar.

I nu aktuellt ärende synes den i anmälan den 23 november gjorda noteringen om beslut avseende skäligen misstanke inte, såvitt framkommit, avspegla ett faktiskt fattat beslut härom. Eftersom ett sådant beslut endast kan fattas inom ramen för en förundersökning skulle det ha inneburit att förundersökning hade inletts. Enligt de uppgifter som bl.a. DD, BB, GG och EE lämnat förefaller det vid nyss nämnda tidpunkt inte ens ha fattats något beslut om att inleda förundersökning. Inte heller de ovan nämnda noteringarna om inledande av förundersökning den 24 respektive den 28 november verkar ge uttryck för faktiskt fattade beslut. I stället torde det endast vara noteringen om EE:s beslut den 30 november som avser ett verkligt beslut i frågan.

Det är naturligtvis helt oacceptabelt att vad som kan utläsas av handlingarna i ärendet ger en sådan direkt missvisande bild av handläggningen som det är fråga om här och att det endast efter tämligen långtgående utredningsåtgärder har varit möjligt att i efterhand vinna någon som helst klarhet i när och av vem förundersökning de facto inletts.

EE har beträffande sitt beslut att inleda förundersökning uppgett att detta grundades på att han fått uppgifter om att mobiltelefonen eventuellt hade manipulerats. Dessa uppgifter dokumenterades emellertid inte och han har inte heller kunnat ge några närmare upplysningar när eller av vem uppgifterna lämnades. EE har vidare inte kunnat ange vilka omständigheter som uppgifterna om eventuell manipulation grundades på.

I den polisanmälan om skyddande av brottsling som upprättades hos Örebropolisens angavs, som redan nämnts, AA som skäligen misstänkt för att ”genom att undanhålla polismyndigheten bevismaterial, (ha) försvårat utredningen och gett den misstänkte, som är häktad med restriktioner, möjlighet att anpassa sin bevisning efter det som finns i den misstänktes mobiltelefon”. Någon eventuell manipulation nämns således över huvud taget inte. Det förhållandet att de uppgifter som, enligt EE, låg till grund för beslutet att inleda förundersökning således inte dokumenterats och inte heller på annat sätt varit möjliga att kontrollera i efterhand är enligt min mening synnerligen anmärkningsvärt.

Tröskeln för att inleda förundersökning har satts lågt. Det räcker att det förekommer anledning till misstanke om brott. En förundersökning kan alltså inledas på mycket vaga misstankar så snart dessa avser något som kan vara ett brott. Dock måste misstankarna avse ett konkret brott. Visserligen behöver inte den ifrågavarande gärningens alla detaljer vara kända och inte heller exakt var och när den har utförts, men det räcker inte att det finns ”anledning” att någon ägnar eller ägnat sig åt brottslig verksamhet såvida man inte känner till något konkret fall härav (se Per Olof Ekelöf, SvJT 1982, s. 658).

På grundval av den i ärendet befintliga dokumentationen, dvs. bortsett från uppgifterna om eventuell manipulation, saknar enligt min uppfattning antagandet att AA kunde misstänkas ha gjort sig skyldig till skyddande av brottsling eller något annat brott all grund. Det har vidare framkommit att upprättandet av polisanmälan om skyddande av brottsling och beslutet att inleda förundersökning bl.a. innebar att AA:s förordnade som offentlig försvarare för CC återkallades. Det torde vara givet att AA uppfattat detta som mycket chikanerande för honom. För CC medförde i sin tur brottsutredningen mot AA att han nödgades byta försvarare under pågående förundersökning och medan han var frihetsberövad. Det är således tydligt att brottsutredningen fått stora konsekvenser för såväl AA som hans klient. Jag ser mot denna bakgrund mycket allvarligt på EE:s bristande dokumentation av de uppgifter som legat till grund för hans beslut att inleda förundersökning.

Eftersom det saknas närmare information om vilka omständigheter som uppgifterna om manipulation avsåg, har jag inte möjlighet att bedöma huruvida det var riktigt att i det aktuella ärendet inleda förundersökning eller inte. Jag finner dock anledning påpeka att endast det förhållandet att AA förfogat över den aktuella telefonen under en period, och således haft möjlighet att manipulera telefonen, självfallet inte kan anses bilda grund ens för en vag misstanke om att han faktiskt

hade manipulerat telefonen. På enbart den grunden kunde således beslut om att inleda förundersökning inte fattas.